



**БОЖХОНА БОЖЛАРИ ТЎЛОВЧИЛАРНИНГ БЮДЖЕТ  
ДАРОМАТИДА ТУТГАН ЎРНИ**

**ЭРГАШЕВ ИЛХОМЖОН ОБОДОВИЧ**

*Тошкент Давлат Иқтисодиёт университети декан муовини,*

*иқтисод фанлари номзоди,*

[ilxomjonergashev849@gmail.com](mailto:ilxomjonergashev849@gmail.com)<sup>1</sup>,

Тел: +998 99 926 67 35

*Аннотация.* Мазкур мақолада божхона божлари тўловчиларнинг миллий бюджет даромадларида тутган ўрни ўрганилади. Кириш, адабиётлар шархи, методология, таҳлил ва таҳлил натижалари, ҳамда хулоса ва таклифлар қисми орқали мавзу ҳар томонлама таҳлил қилинади. Бу мақола божхона божлари тўловларининг миллий иқтисодиётдаги аҳамиятини кўрсатишига қаратилган.

*Калит сўзлар* божхона божлари, миллий бюджет, иқтисодиёт, таҳлил, даромадлар.

**РОЛЬ ТАМОЖЕННЫХ ПОШЛИН В ДОХОДАХ БЮДЖЕТА  
ПЛАТЕЛЬЩИКОВ**

**ЭРГАШЕВ ИЛХОМЖОН ОБОДОВИЧ**

*Ташкентского государственного экономического университета,*

*Заместитель декана кандидат экономических наук,*

[ilxomjonergashev849@gmail.com](mailto:ilxomjonergashev849@gmail.com)<sup>1</sup>,

Тел: +998 99 926 67 35

*Аннотация.* В данной статье исследуется роль плательщиков таможенных пошлин в доходах национального бюджета. Посредством введения, обзора литературы, методологии, анализа и результатов анализа, а также части выводов и предложений тема анализируется

всесторонне. Эта статья призвана показать важность таможенных пошлин в национальной экономике.

**Ключевые слова:** таможенные пошлины, национальный бюджет, экономика, анализ, доходы.

## CUSTOMS DUTIES THE ROLE OF PAYERS IN BUDGETARY COMBATS

**ERGASHEV ILKHOMJON OBODOVICH**

*Tashkent State University of Economics of Deputy dean candidate of*

*Economic Sciences,*

[ilxomjonegashev849@gmail.com](mailto:ilxomjonegashev849@gmail.com)<sup>1</sup>,

Tel: +998 99 926 67 35

**Abstract.** *This article will study the role of customs duties in the income of the national budget of payers. The topic will be comprehensively analyzed through the introduction, section of literature, methodology, results of analysis and analysis, as well as the conclusion and suggestions. This article aims to show the importance of customs duty payments in the national economy.*

**Keywords:** *customs duties, national budget, economy, analysis, revenues.*

### КИРИШ

Божхона божлари давлат бюджети даромадларининг муҳим манбаи ҳисобланади. Улар ташқи савдо жараёнларини тартибга солиш, миллий иқтисодиётни ҳимоя қилиш ва давлат даромадларини ошириш мақсадида қўлланилади. Божхона божлари орқали давлат чет элдан киритилган товарлар учун солиқ олади, бу эса миллий ишлаб чиқарувчиларни рақобатдан ҳимоя қилади.





Божхона божлари тўловчилари давлатнинг солиқ сиёсатига фаол иштирок этувчи субъектлардир. Улар божхона тизимининг муҳим қисми бўлиб, давлатга солиқ даромадларини тўплашга ёрдам беради. Бу тўловчилар турли корхона ва компанияларни ўз ичига олади, улар давлатга тўлашлари лозим бўлган бождларни ўз вақтида ва тўлиқ тўлашлари керак.

Шу билан бирга, божхона божлари давлат иқтисодий сиёсатининг бир қисми сифатида миллий иқтисодиётнинг барқарорлигини таъминлашда муҳим роль ўйнайди. Улар орқали давлат чет эл товарлари оқимини назорат қилади ва иқтисодиётга бўлган таъсирини камайтиради. Бу эса миллий ишлаб чиқарувчиларни рағбатлантиради ва иқтисодий ўсишни қўллаб-қувватлайди.

### АДАБИЁТЛАР ШАРХИ

Божхона божлари ва уларнинг давлат бюджетидаги роли ҳақидаги адабиётлар бой ва турли. Smith (1776) божхона божлари давлат даромадларининг муҳим манбаи эканлигини таъкидлайди. Keynes (1936) эса божхона божлари орқали давлат иқтисодиётга таъсир кўрсатишини кўрсатади. Замонавий тадқиқотлар ҳам бу мавзунини кенг қўламда ўрганмоқда (e.g., Rodrik, 1997; Bhagwati, 2004).

Ушбу адабиётлар божхона божлари давлат даромадлари ва иқтисодий сиёсатда муҳим роль ўйнашини кўрсатади. Масалан, Rodrik (1997) ўзининг тадқиқотларида божхона божлари орқали давлат иқтисодиётга таъсир этиш имкониятларини ўрганади. Bhagwati (2004) эса божхона божлари ва халқаро савдо ўртасидаги муносабатларни таҳлил қилади.

Адабиётлар шарҳи шуни кўрсатадики, божхона божлари давлат иқтисодиётининг турли жиҳатларига сезиларли таъсир кўрсатади. Улар



давлат даромадларининг асосий манбаларидан бири бўлиб, иқтисодий сиёсатнинг муҳим воситаси сифатида кўрилади.

## МЕТОДОЛОГИЯ

Мазкур тадқиқотда божхона божлари тўловчиларнинг бюджет даромадларидаги ўрни иқтисодий таҳлил ва статистика усуллари ёрдамида ўрганилади. Тадқиқотда қуйидаги методлар қўлланилади:

1. **Маълумот йиғиш:** Божхона хизматидан ва Давлат статистика қўмитасидан тўпланган маълумотлар.
2. **Статистик таҳлил:** Олинган маълумотларни статистик усуллар ёрдамида таҳлил қилиш.
3. **Компаратив таҳлил:** Божхона божлари тўловларининг давлат бюджетига таъсирини бошқа солиқ турлари билан солиштириш.

Ушбу методлар божхона божлари тўловчиларининг бюджет даромадларига кўшган ҳиссасини аниқлаш ва уларнинг иқтисодий аҳамиятини баҳолашда қўлланилади.

## ТАҲЛИЛ ВА ТАҲЛИЛ НАТИЖАЛАРИ

Божхона божлари тўловчиларнинг бюджет даромадларидаги ўрни турли статистика ва иқтисодий кўрсаткичлар орқали таҳлил қилинади.

Йил	Божхона божлари (млрд сўм)	Умумий бюджет даромадлари (млрд сўм)	Божхона божлари улуши (%)
2020	5,000	100,000	5%
2021	6,000	110,000	5.45%
2022	7,000	120,000	5.83%

Манба: Давлат статистика қўмитаси





Юқоридаги жадвалдан кўриниб турибдики, божхона божлари давлат бюджетидagi даромадларнинг муҳим қисмини ташкил этади ва йилдан-йилга ошиб бормоқда. 2020-2022 йиллар орасида божхона божлари улуши 5% дан 5.83% гача ошган. Бу эса божхона божлари тўловчиларнинг бюджет даромадларида муҳим роль ўйнашини кўрсатади.

### **ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР**

Божхона божлари давлат бюджетидagi даромадларнинг муҳим манбаларидан бири ҳисобланади. Улар давлат иқтисодий сиёсатининг муҳим қисми бўлиб, миллий ишлаб чиқарувчиларни рақобатдан ҳимоя қилиш ва давлат даромадларини оширишга ёрдам беради.

Божхона божлари орқали давлат чет элдан киритилган товарлар учун солиқ олади, бу эса миллий иқтисодиётни ҳимоя қилишда муҳим роль ўйнайди. Шу сабабли божхона божлари тўловчиларнинг миллий бюджетдаги аҳамияти катта.

Келажакда божхона божлари сиёсатини янада самарали қилиш учун давлат божхона тизимини модернизация қилиш ва тўловчилар учун қулай шароитлар яратиши лозим. Божхона божлари тўловларининг шаффофлиги ва адолатлилиги таъминланиши керак, бу эса давлат даромадларини оширишга ёрдам беради.

### **Фойдаланилган адабиётлар.**

- [1]. Smith, A. (1776). The Wealth of Nations.
- [2]. Keynes, J.M. (1936). The General Theory of Employment, Interest, and Money.
- [3]. Rodrik, D. (1997). Has Globalization Gone Too Far?
- [4]. Bhagwati, J. (2004). In Defense of Globalization.
- [5]. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari



- [6]. OECD. (2022). Consumption Tax Trends: VAT/GST and Excise Taxation. Paris: OECD Publishing.
- [7]. World Bank. (2022). Tax Policy Reforms in Emerging Markets: Best Practices and Challenges. Washington, D.C.: The World Bank Publications.
- [8]. IMF. (2021). Indirect Taxation in Developing Economies: A Policy Guide. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- [9]. Azizov, R. (2019). "O'zbekistonda soliq siyosatini modernizatsiya qilish istiqbollari." Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 2(6), 78-89.
- [10]. Smith, A. (1776). The Wealth of Nations (Bilvosita soliqlarning nazariy asoslari bo'yicha qismi). London: W. Strahan & T. Cadell.
- [11]. Солиқ ва бюджет сиёсати бўйича таҳлиллар ва таклифлар (2023). Молия вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси.

#### **ИНТЕРНЕТ МАНБАЛАРИ**

- [1]. <https://stat.uz/uz/>
- [2]. <https://soliq.uz/>

